

5. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: тотемна система в Австралії = Les formes elementaires de la vie religieuse : Le systeme totemique en Australie / Е. Дюркгайм ; пер. з фр. Г. Філіпчук, З. Борисюк. – К. : Юніверс, 2002. – 424 с.
6. Тетєркин А. Проблема *Другого* в сучасній філософії / Андрей Тетєркин / Європа: нове со-седство 2007 : сб. науч. тр. / редкол. : Г. Я. Миненков (отв. ред.) [и др.]. – Вильнюс : ЕГУ, 2008. – С. 82–86.
7. Метельова Т. О. Феномен *Іншого* в структурі комунікації: проблема людини / Т. О. Метельова / Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012. – № 15 (240). – Сер. : Філософські науки. – С. 48–55.
8. Поршнева Б. Ф. О начале человеческой истории (проблемы палеопсихологии) / Б. Ф. Поршнева. – М. : Мысль, 1974. – 487 с.
9. Marcel G. Homo Viator: Introduction to a Metaphysics of Hope / G. Marcel ; translated by Emma Craufurd. – N.Y. : Harper, 1962. – 270 p.
10. Nitschke A. Das verwaiste Kind der Natur. Ärztliche Beobachtungen zur Welt des jungen Menschen. Forschungen zur Pädagogik und Anthropologie / A. Nitschke. – Berlin : De Gruyter, 162–207 s.
11. Waldenfels B. In den Netzen der Lebenswelt. Frankfurt am Main / B. Waldenfels. – Suhrkamp, 1985. – 248 s.

Метельова Татьяна. *Другой как проблема в контексте идентификаций.* В статье рассмотрена логика становления феномена *Другого* в филогенезе. Показано, что *Другой* представляет собой прежде всего структуру переживаний, которая с момента возникновения имеет характер сакральной ценности. Привычный нам феномен внешне локализованного *Другого* возникает благодаря не тождественности личности собственным физическим телом и отношению к Витальному *Иному* как к своему настоящему телу. Условием возможности возникновения *Другого* и одновременно условием генезиса феномена человека является формирование в рамках природных зависимостей принципиально нового способа информационного обмена – коммуникации как таковой. Для коммуникации характерна не тождественность содержания информации структуре ее носителя. Рассмотренные с таких позиций культурные идентификации основаны на существовании внутреннего позитивно переживаемого сакрально-ценностного *Другого* и не связаны с его негацией.

Ключевые слова: *Другой*, идентификация, структура переживаний, коммуникация, сакральное, ценность.

Metelyova Tetiana. *The Other as the Problem in the Context of Identifications.* The article describes the logic of a phenomenon of the *Other* occurring in the phylogenesis. It is shown that the *Other* is primarily a structure of emotions, which has the character of sacred values since its emergence. The externally localized phenomenon of the *Other*, which is familiar to us, arises due to absence of an individual's identity with his own physical body and his relation to the Vital *Other* as to his real body. The condition of the possibility for the *Other* emergence and, the same time, the condition of the genesis of the human phenomenon is the forming within natural dependencies of a fundamentally new method of informational exchange-communication as such. An integral feature of this type of communication is non-identity of the information content with its support structure. Considered from this perspective, cultural identifications are based on the internal, positively experienced, sacred-value-*Other* and are not related to its negation.

Key words: The *Other*, identification, structure of emotions, communication, sacred, value.

Стаття надійшла до редколегії
09.04.2013 р.

УДК 323.1

Максим Наконечний

Проблема *Іншого* в контексті формування сучасної національної ідентичності

У статті висвітлено національну ідентичність у її тісному зв'язку із соціальною реальністю, що трансформується під впливом глобалізації. Особливу увагу звернуто на проблему *Іншого* як невід'ємного складника, що впливає на формування сучасної національної ідентичності.

Ключові слова: ідентичність, ідентифікація, національна ідентичність, *Інший*, глобалізація, глобалізаційні трансформації.

Постановка проблеми та її значення. У другій половині ХХ – на початку ХХІ століття людство стикнулося з поширенням і розростанням глобалізації, яка, з кожним роком, усе глибше проникає в основи звичної нам реальності, тим самим видозмінюючи її.

Сучасний світ ознаменований пошкваленням перебігу й актуалізацією глобалізаційних процесів та посиленням відповідних тенденцій, що призводить до трансформації соціокультурного й політичного простору, появи нових проблем та смислів, зміни усталених вимірів усвідомлення та ідентифікації і окремої людини, і суспільства загалом. Водночас, мінливість і суперечливість глобалізованого світу спонукає багатьох сучасних мислителів і науковців до пошуків нових світоглядних вимірів і смислів, які реалізуються, здебільшого, через переосмислення та переоцінку накопиченого людством за численні століття своєї історії, досвіду.

Поєднуючися із динамічністю та багатовекторністю, якою характеризуються сучасні світові процеси, подібні пошуки призводять до формування цілого пласту нових проблем і завдань, розв'язання яких – запорука подальшого розвитку людства, а можливо, й умова збереження самого його існування. Вищезгадані пошуки нових взірців і орієнтирів, намагання сформулювати, осмислити та сформувати якісно нові підходи до розбудови загальносвітового розвитку, тісно пов'язані з низкою питань і наукових проблем. До таких проблем належить і як проблема ідентичності загалом, і національної ідентичності зокрема, яка дедалі більше актуалізується в умовах глобалізованого світу. Водночас, однією з основних проблем у межах національної ідентичності та її невід'ємним складником є проблема *Іншого* й пов'язані з нею питання.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблематика ідентичності має довгу та складну континуальну історію свого дослідження, яка нараховує десятки імен та концепцій, у яких розглянуті ті чи ті конотації цього поняття та його особливості. Значною мірою це можна пояснити складністю, комплексністю і багатовекторністю означеної проблематики. Історично дослідження ідентичності як наукової проблеми розпочато лише в другій половині ХХ століття та пов'язане з іменем Еріка Еріксона, який уперше загострив увагу на ідентичності та процесі її набуття – ідентифікації. У свою чергу, це було результатом філософської рефлексії на ідентичність як соціокультурний феномен, що формувався ще з архаїчних періодів історії людства, у ХІХ – першій половині ХХ століття. Наукове дослідження ідентичності та національної ідентичності пов'язане з іменами західних дослідників Б. Андерсона, З. Баумана, У. Бека, Ю. Габермаса, С. Гантінгтона, Е. Гідденса, І. Гофмана, Е. Еріксона, А. Етціоні, П. Рікера, Е. Сміта, Ч. Тейлора, Е. Фрома, В. Хесле та ін. Серед російських дослідників варто назвати Т. Артем'єву, М. Заковоротну, І. А. Звереву, В. Ільїна, В. Малахова, О. Панаріна, Н. Федотову, В. Ядова та ін. Серед вітчизняних дослідників можна назвати передовсім В. Андрущенко, О. Гнатюк, Л. Губерського, В. Воронкову, Т. Воропай, П. Гнатенка, В. Кременя, Л. Нагорну, М. Степика, М. Козловця, С. Кримського, М. Шульгу та ін.

Мета статті – з'ясувати роль і значення проблеми *Іншого* в контексті сучасної національної ідентичності та процесів її формування і конструювання. Завдання дослідження: з'ясувати зміст поняття «національна ідентичності»; окреслити проблему *Іншого* в контексті сучасної національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. У сучасних філософських концепціях проблема ідентичності постає важливим складником наукових розвідок, її трактують як категорію соціально-гуманітарних наук. Ця концепція також має міждисциплінарний характер і деяке узагальнене розуміння. Водночас, ідентичність визначають як вагому наукову проблему сучасного глобалізованого світу, яка потребує свого всебічного дослідження, зважаючи на її складність, багаторівневість і багатовекторність, а також необхідність подолання виникаючої кризи ідентичності й формування якісно нових аксіологічних та онтологічних взірців і орієнтирів для самоідентифікації особистості.

Етимологічно поняття «ідентичність» поєднує в собі декілька значень. У першому з них «ідентичність» розуміють як тотожність особи самій собі, антиномією якому є *Інший*. В іншому значенні «ідентичність» тлумачать як виняткову однаковість з кимось або чимось, антиномією до якого є «різний». У ще одному значенні «ідентичність» тлумачать як унікальність або справжність чогось або когось. Загалом же у сучасних філософських концепціях «ідентичність» визначають як співвіднесеність чого-небудь, наділеного буттям, із самим собою у зв'язку та безперервності власної мінливості й мислиме в цій якості та позначене певними особливостями. Водночас, «ідентичність» розглядають як принцип, котрий поєднує організацію мікро- та макрополітичних просторів, надає конкретний смисл окремим особистостям, соціальним групам і державним утворенням.

Національна ідентичність – один із видів ідентичності, що має власну структуру та особливості. У найзагальнішому вигляді національну ідентичність розуміють як відчуття деякої колективної

належності до конкретної національної спільноти та відповідної їй культури. Як зазначає М. Козловець, посилаючися на думку американської дослідниці Л. Грінфелд, «національна ідентичність в її суто сучасному розумінні є ідентичністю, яка полягає в належності до «народу», найважливішою ознакою якого є те, що його визнають як «націю». За класифікацією Грінфелд, можна виокремити п'ять найважливіших аспектів ідентитетів нації та національної ідентичності.

Перший із них – людське переконання, що нація існує до того моменту, доки її члени визнають одне одного як співвітчизників та прагнуть продовжувати спільне співіснування. Другий аспект – наявність спільного історичного минулого, деяких спільних загальних обов'язків та уявлень про спільне майбутнє. Ще один аспект – наявність дійової ідентичності або ж спільних взаємопов'язаних дій. Наступний – стале та постійне проживання в межах однієї країни та, зрештою, останнім аспектом є наявність деяких спільних характеристик, що об'єднуються питаннями «національного характеру» та формують загальнонародну культуру [4, с. 57–58].

Отже, набуває аргументації теза про багатовимірність національної ідентичності та неможливості її спрощення до якогось єдиного «головного» компонента, оскільки відповідна національна ідентифікація відбувається лише в разі наявності деякої сукупності рис, притаманних відповідній національній спільноті. У свою чергу, це закладає основу формуванню відчуття спільності, спільної долі, усвідомлення колективного «Ми» тощо.

На думку О. Гнатюк, національна ідентичність може бути визначена як деякий «комплекс спільних переконань, позицій і вірувань, вироблених у процесі формування окремішності спільноти, який поєднувався з акцептацією політичних прагнень певної політичної групи або акцептацією держави» [2, с. 56]. Отже, ще раз підтверджується теза про те, що національна ідентичність передбачає існування деяких незмінних, сталих і постійно присутніх елементів, що є її невід'ємними складниками.

У свою чергу, така сукупність складових частин основа – для формування відповідних спільних символів, що зумовлює можливість різних, за іншими видами ідентичності, членів певної спільноти ідентифікувати себе як частину деякої єдності, яка позиціонується як «національність».

Зважаючи на це, ідентичність кожної національної спільноти може тлумачитись, у першу чергу, як її колективна самосвідомість, самовизначення та самостворення власного образу і змісту такої самосвідомості, а не як деякий зовнішній, штучно сконструйований образ «національного характеру».

Отже, поняття «національна ідентичність» передбачає вияв деякого колективного самоконструювання образу власної національної спільноти, характер якого багато в чому буде залежати від об'єктивних передумов і практики функціонування такої спільноти (наявності зовнішніх загроз, політичній нестабільності, сприятливій економічній ситуації тощо). Водночас на колективне самоконструювання образу власної національної спільноти будуть справляти суттєвий вплив і поширені в її середовищі ціннісні уявлення, міфи та стереотипи, і, зокрема, ті з них, що змальовують контрастність між «ми» та «вони», «нашим» та «іншим», «своїми» й «чужими».

Цей аспект національної ідентичності, на думку В. Бадмаєва, є доволі вагомим, адже відображає деяку «задану національною уявою світу і національною історією основну ідею», якою живе соціум та яка є основою його життя в певну історичну епоху. Таку ідею, у свою чергу, можна розглядати як певну «сміслову цілісність», що сприймається як характеристика нації. Інакше кажучи, ідентичність, у цьому значенні, містить у собі відповідь про сутність свого народу, самої нації, її місця, ролі й завдань у світовій історії, а також – деякі ідеальні форми її існування [4, с. 59].

Отже, національна ідентифікація особистості виступає процесом ототожнення, у якому особистість асоціює себе з певною нацією, приймає її взірці та презентує себе через відповідні параметри національної ідентичності. Це ототожнення спрямоване на набуття деякого відчуття долученості, належності, єдності до певної національної спільноти, яка ґрунтується на прийнятті відповідних норм, цінностей та символів, притаманних відповідній референтній групі. Водночас, це сприяє прийняттю та формуванню відносно стійкої системи суджень, оцінок та уявлень особистості, що напряду корелює з такими ж у відповідній національній спільноті.

Зважаючи на це, видається очевидним, що національна ідентичність конструюється і в колективному, і в особистісному вимірах та є особливою формою соціалізації, спрямованою на формування особистості як суб'єкта певної національної спільноти.

Що ж до типів національної ідентичності, то тут, зазвичай, виокремлюють два типи, проти-поставляючи їх між собою. Вони можуть набувати різних назв на зразок громадського й етнічного,

політичного й культурного, ліберального та інтеграційного, громадянсько-територіального й етнічно-генеалогічного тощо, проте в простішій формі ця дихотомія відповідає розподілу на патріотизм та націоналізм [7, с. 60–62; 2, с. 60]

Водночас, у кожній такій дихотомічній парі перший варіант розглядається як «позитивний», «бажаний», а другий – «негативний», «небажаний». Отож патріотизм є деяким «позитивним націоналізмом», що передбачає існування відкритого суспільства, заснованого на базі суспільного договору, що передбачає можливість набуття членства, а отже й відповідної національної ідентичності, будь-якою людиною, незалежно від її етнічних та інших набутих ідентифікаційних параметрів. Водночас, «негативний» етнічний націоналізм передбачає строге обмеження права на набуття відповідної національної ідентичності тими членами суспільства, хто не володіє деяким набором базових етнічних і культурних ознак, інакше кажучи, «вродженої схильності» до набуття відповідної національної ідентичності.

Варто відзначити, що один із найбільш відомих дослідників нації та національної ідентичності Ентоні Сміт ще наприкінці попереднього століття відзначав, що структура будь-якої національної ідентичності буде містити елементи обох типів, поєднуючи їх різною мірою та в різних формах. Отже, в одних випадках домінуватимуть громадянський і територіальний елементи, а в інших – етнічний і національний. Як уважає дослідник, попри виправданість подібної дихотомії, обидва елементи потрібні для конструювання національної ідентичності. У цьому випадку змістом громадянської ідентичності буде усвідомлення особою власної належності до певної національної спільноти, а змістом етнічної – усвідомлення себе представником певного етносу [5, с. 20–23].

Отже, національна ідентичність – особливий вид ідентичності, що наділений складною синтетичною структурою, має свою типологію та принципи становлення і формування, володіє особистісним та колективним вимірами, окреслюючи специфічний світоглядно-смысловий ідентифікаційний простір, сповнений конкретних взірців і параметрів, норм, принципів, цінностей та уявлень, які є основою ідентифікації себе з певною національністю. Водночас, виступаючи в ролі підґрунтя, деякої «глибинної соціальної ідентичності», національна ідентичність стає базовою для накопичення компонентів інших видів, типів та форм ідентичності, що формують самоідентифікацію особистості. Вагомий елемент національної ідентичності – конструювання «однозначної протилежності», «виокремленості», «інакшості», що здійснюється за рахунок механізмів «іншування іншого», відокремлення на «ми» та «вони», «своє» і «чуже» тощо.

Суттєвою гостротою та важливістю й проблемі національної ідентичності, і проблемі *Іншого* в її контексті, надає тісний зв'язок національної ідентичності із соціальною реальністю, а також суспільною та індивідуальною свідомістю, котрі трансформуються під впливом глобалізації.

Остання виявляє себе, зокрема, у тяжінні до переоцінки, переосмислення та критики традиційних цінностей і морально-етичних взірців із позицій раціональності й відповідності динаміці світових процесів і трансформацій.

У свою чергу, це сприяє формуванню деяких сумнівних тенденцій, що є потенційними загрозами для національної безпеки. Однією з них є тенденція до розмивання традиційної національної ідентичності, що лежить в основі більшості сучасних націй-держав. Іншою є тенденція, що відображає тяжіння до формування наднаціональної ідентичності як однієї з можливих відповідей на актуальні проблеми, які постають перед людством.

Обидві ці тенденції тісно пов'язані з проблемою *Іншого*, що, певною мірою, є результатом «прийняття та засвоєння» західними версіями національної ідентичності запропонованого С. Гантінгтоном розподілу на «Західну» та «Інші» цивілізації й визнання визначального впливу першої на всіх них [8]. Похідним від цього є активне використання такими державами принципу «іншування Іншого» й різкого протиставлення власної моделі національної ідентичності *Іншим*, відмінним від неї.

Однак повернемося до вже згаданих тенденцій. Що стосується першої з них, то тут ситуація суттєво ускладнюється численними проблемами економічного характеру й фактично неспроможністю урядів відповідних націй-держав ефективно і вчасно протидіяти кризовим явищам сучасного світу. Іншим фактором є суттєве поживлення міграційних процесів, які призводять до неконтрольованої культурної дифузії, отже, посилюючи й пришвидшуючи процес розмивання національної ідентичності.

Окрім того, як зазначає І. Зверева, «соціокультурна ідентифікація сьогодні набула форми суперечності, яка не може бути вирішеною», що породжує припущення про «зникнення ідентичності

як такої, в основі якого лежить теза про кризу соціальності» [3, 8] та призводить до поступової девальвації традиційних форм ідентичності і, як наслідок, до маргіналізації світового суспільства.

Можна припустити, що таке розмивання відбувається ще й тому, що звичний підхід до визначення своїх «Інших» у національній ідентичності таких націй-держав поступово втрачає свою смислове наповнення та обґрунтування, а отже й актуальність, під впливом глобалізації. Водночас, не відбувається ні активного переосмислення самого принципу «віншування Іншого», ні визначення або ж формування «нового Іншого» на зміну існуючому.

Отже, тяжіння до формування наднаціональної ідентичності – логічний наслідок процесу розмивання національної ідентичності й позиціонується як можливе вирішення кризи ідентичності. Однак *de facto*, наднаціональна ідентичність на сьогодні може конструюватися лише в межах теоретичних концептів і не має практичного та прикладного характеру.

Першою причиною цього є вже згадана маргіналізація світового суспільства, що суттєво ускладнює будь-які ідентифікаційні процеси на наднаціональному рівні. Що ж до не-маргіналів, то тут, незважаючи ні на що, перевагу, все ще мають відомі й звичні смисли традиційної національної ідентичності, на противагу нечітким, новим та незрозумілим наднаціональним. Другою ж причиною, можливо, є «більша привабливість» презентацій, допоки ще зовсім ілюзорної, «нової наднаціональної ідентичності», що ще практично не асоціюється з конкретними проблемами й суперечностями, порівняно з уже відомими та досить гострими проблемами традиційної національної ідентичності для тих, хто прагне набути нової ідентичності або ж готовий це зробити. Інакше кажучи, має місце більш приваблива «іншість нового Іншого» порівняно з уже відомими та звичними Іншими.

Водночас, хорошим прикладом сумнівності та теоретичності наднаціональної ідентичності на цьому етапі її розвитку може бути відповідна спроба Європейського Союзу, яка є, водночас, цікавою і неоднозначною.

Незважаючи на намагання ЄС сформувати простір і «вектор руху» для розвитку своєї версії наднаціональності – єдиної європейської ідентичності та на суттєві інвестиції в цей проект, на сьогодні, успішність таких дій викликає, щонайменше, серйозні сумніви.

Передовсім варто згадати про провал політики «мультикультуралізму» у Європі та численну критику зі сторони Великої Британії щодо її доцільності. По-друге, потрібно відзначити відсутність єдності між представниками країн-членів ЄС, коли йдеться про те, якою має бути єдина європейська ідентичність і яким чином вона повинна втілюватися на практиці. Зрештою, третім моментом можна вважати кризу Євросоюзу, що є збірною проблемою та результатом не зовсім вдалого подолання наслідків останньої світової фінансової кризи.

Водночас, йдеться про такі фактори, як відсутність економічної та політичної стабільності в Греції, наявність тривалої загрози рецесії в Іспанії та Італії, зниження темпів економічного зростання Франції та Німеччини, фінансову кризу на Кіпрі тощо, з іншого – про, як мінімум, «відсторонено-нечітку» політику Великої Британії щодо свого членства у ЄС в умовах нестабільності у Євросоюзі та світі.

Тим не менш, основною проблемою, яка поступово набирає ваги, може стати саме конфронтація між способом і версією ре-ідентифікації держав-членів ЄС, а точніше – *de facto*, небажання країн-членів змінювати власну національну ідентичність на єдину європейську. Ідеться передовсім про поступове формулювання проблеми «національна ідентичність окремої держави vs. єдина європейська ідентичність», що ґрунтується на посиленні націоналістичних і праворадикальних тенденцій у багатьох країнах-членах Євросоюзу. Такі тенденції, у свою чергу, – своєрідний спосіб віднайти нові межі та взірці самоідентифікації нації в глобалізованому світі за рахунок повернення до вже відомих та перевічених часом основ і концептів. І якщо раніше співвідношення європейської ідентичності розумілося лише як компліментарне щодо ідентичності національної, то на сьогодні існують бачення, які глумачать євроідентичність як сторонню та недотичну до ідентичності національної, а отже й неприйнятну.

Це, у свою чергу, видається результатом схильності відповідних держав до використання *Іншого* для формування та підсилення власної національної ідентичності. Річ у тім, що фактична ситуація з ідентичністю у Євросоюзі перебуває, як би «між» позиціями національної ідентичності кожної держави-члена, яка вже передбачає сприйняття будь-якої держави, відділеної кордоном як одного зі своїх *Інших*, та несформованим «потужним *Іншим*» для ЄС. Отже, успішна реалізація європейської

версії ідентичності, з одного боку, можлива лише за умови розв'язання низки складних проблем, а з іншого – відмови, хоча б основних, держав-членів від своїх кордонів та «освоєння» нової форми ідентичності безпосередньо на власному досвіді. Інакше кажучи, не «конструюванням ззовні, але формуванням зсередини», що видається дуже малоімовірним.

Звісно, питання про майбутнє Євросоюзу та єдиної європейської ідентичності сьогодні відкрите, проте, зважаючи хоча б на вже згадані аргументи, відповідний прогноз навряд чи буде позитивним.

З іншого боку, у сучасному світі поступово з'являються і такі ідеї та підходи до осмислення національної ідентичності й «Іншого», що, цілком вірогідно, призведуть до реформатування існуючої світової архітектури та появи справжньої наднаціональної ідентичності. Прикладом тому може бути, хоча б робота Амітаї Етционі «Від імперії до співтовариства: новий підхід до міжнародних відносин» і пропонований ним комунітаристичний підхід [10].

Висновки. Підсумовуючи, варто відзначити, що проблематика національної ідентичності вкрай актуальна для сучасного глобалізованого світу, а проблема *Іншого* виступає її невід'ємним складником, даючи змогу окреслити самість і відмінність нації від її *Інших*. Водночас видається доцільним поглиблене дослідження проблеми *Іншого* в контексті сучасної національної ідентичності та переосмислення позиціонування *Іншого* як негативного, небезпечного й ворожого, у контексті «Іншого» як «такого, що доповнює та сприяє ефективнішому пізнанню».

Джерела та література

1. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек : пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника ; общ. ред. и послесл. А. Филиппова. – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.
2. Гнатюк Оля. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / Оля Гнатюк. – К. : Критика, 2005. – 528 с.
3. Зверева И. А. Идентичность как философская проблема (социокультурные основания) : автореф. дис. ... канд. фил. наук : 09.00.11 / ГОУ ВПО «Рос. гос. торг.-экон. ун-т». – М., 2010. – 24 с.
4. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія / М. А. Козловець. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
5. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / Ентоні Д. Сміт : пер. з англ. П. Тарашука. – К. : Основи, 1994. – 224 с.
6. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
7. Хантингтон С. Кто мы?: Вызовы американской национальной идентичности / С. Хантингтон : пер. с англ. А. Башкирова. – М. : ООО «Изд-во АСТ» : ООО «Транзиткнига», 2004. – 635 с.
8. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон : пер. с англ. Т. Велимеева. Ю. Новикова. – М. : ООО «Изд-во АСТ», 2003. – 576 с.
9. Хесле В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности / В. Хесле // Вопр. философии. – 1994. – № 10. – С. 113–123.
10. Этциони А. От империи к сообществу: новый поход к международным отношениям / ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Науч.-изд. центр «Ладомир», 2004. – 342 с.

Наконечный Максим. Проблема Другого в контексте формирования современной национальной идентичности. В статье исследуется национальная идентичность в ее тесной взаимосвязи с социальной реальностью, личностным и коллективным сознанием, что трансформируется под влиянием глобализации. Выделяется влияние переоценки, переосмысления и критики традиционных ценностей и морально-этических ориентиров на специфику современных идентификационных процессов. Особое внимание уделяется проблеме *Другого* как неотъемлемой составляющей, влияющей на формирование современной национальной идентичности. Национальная идентичность понимается как особый вид идентичности со сложной многоуровневой структурой, имеющая свою типологию, принципы становления, распространяется на индивидуальное и коллективное сознание и содержит конкретные ориентиры, параметры, нормы и принципы, которые составляют основу национальной идентификации. В то же время проблема *Другого* является неотъемлемой составляющей национальной идентичности, что позволяет очертить самость и отличность нации от ее *Других*.

Ключевые слова: идентичность, идентификация, национальная идентичность, *Другой*, глобализация, глобализационные трансформации.

Nakonechnyi Maksym. The Problem of the «Other» in the Context of the Formation of a Modern National Identity. The article examines the national identity in its close association with social reality, personal and collective consciousness that is transforming under the influence of globalization. Singled out the impact of the revaluation, rethinking and critique of traditional values and moral-ethical ideals on a specificity of modern identification processes.

Particular attention is paid to the problem of «Other» as an integral component that affects the formation of a modern national identity. National identity is understood as a special kind of identity with complex multi-level structure, which has its typology, principles of formation, applies to individual and collective consciousness and includes specific models, parameters, rules and principles that are the basis of national identification. Simultaneously, the problem of the «Other» is an integral part of national identity, which allows to define the selfness and the difference of the nation from its «Other».

Key words: identity, identification, national identity, the «Other», globalization, globalization transformations.

Стаття надійшла до редколегії
16.04.2013 р.

УДК 008.316.42

Таміла Пригода

Культура як культуроподібність

Стаття присвячена феномену постсучасної культури в контексті сучасного культурологічного дискурсу. Культуру проаналізовано як своєрідну систему культурних кодів, шифрів, знаків. Абсолютизуючись, ці процеси в подальшому призводять до деградації безпосереднього «живого» поля культури. Культура стає культуроподібною реальністю, симулятивним простором, утрачаючи автентичні цінності. Звернуто увагу на постгуманістичні виміри етичних проблем.

Ключові слова: культура, постсучасність, людина, знак, постгуманізм.

Постановка наукової проблеми та її значення. Немає більш ризикованої справи, аніж писати про сучасне, коли ще немає потрібної коректної віддаленості, яка робить можливим погляд як такий. У зв'язку із часовою близькістю позиція є приблизною, зокрема коли йдеться, власне, про «*постсучасність*», «*постсучасну культуру*». Ці поняття викликають багато питань та зумовлень не лише в сенсі їх змісту, а й статусу в модерній філософії, культурології, естетиці, соціології.

Формулювання мети та завдань статті. Слід зазначити певні культурологічні аспекти пропонуваної теми. Методологічна ситуація в сучасному культурологічному дискурсі досить строката і принципово нестабільна. З одного боку, це дає майже необмежену можливість по-новому, по-іншому осмислити і сучасність, і минуле, і перспективу з позицій альтернативи, маргинальності, випадку, пластичності тощо. З іншого ж, важливо й відповідально не загубитися в підступних і часто симулятивних лабіринтах термінологічних суперечок, пошуку історико-культурного чи історико-філософського обґрунтування певних тем, закономірного зациклення на теоретичних, вузьких наукоподібних інтересах, далеких від екзистенційних питань людини, відповіді на які чи, принаймні, спроба усвідомленого шляху до них є невдалою філософською метафорою чи абстрактним психологічним вивертом, а проблемами «життя і смерті». Крім того, у теоретичному дискурсі філософії зміст і смисл «*що*» підмінюється інформацією «*про щось*», яка, зазвичай, має пасивний, описовий, вторинний характер. Ерзац-активна і псевдо-творча діяльність численних текстових студій виконують роль своєрідного «ферменту», що дає змогу перетравлювати різноманітний філософський матеріал, далекий від міфічного бальзаму чи еліксиру мудрості й безсмертя. У таких реаліях культура як повноцінний феномен викликає багато питань щодо її автентичного змісту, традиційних ціннісних установок, новітньої інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Постсучасна культура здебільшого орієнтується на оцінювання за критерієм «*як*». Це як флірт, «*буття-для-іншого*» (С. Кіркегор), «*видимість*» (Ф. Ніцше), «*спокуса*», «*симуляція*» (Ж. Бодріяр): дає можливість не звертатися до «*важкодоступних*» глибин і смислів, робить «*гарну картинку*», «*хорошу міну за поганої гри*», бавиться словами, образами цитатами, іменами тощо. У захаращеному просторі переважно погана *акустика*: живе почуття, думка, переживання глохнуть у вже наперед висловленому враженні та написаних реакціях, серед грайливо-